

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Influencerns nya kläder

Han inledde med att påstå att åskådarna under hans presidentinvigning 2017 var flera än någonsin. Han slutade med att påstå att han fått flest röster i valet 2020 – flest ”lagliga” röster. Däremellan ryms ett presidentskap med långt över 20000 ”falska eller vilseledande” påståenden, som de kallas i *Washington Posts* räknare.

Vi brukar tala om svarta, grå och vita lögnen, men vad ska man kalla den här typen av utspel som inte ens försöker vara trovärdiga, bara kastar fram saker som beundrarna vill höra? Är inte ”lögn” ett alltför högtidligt ord när influerare som Trump talar?

Deras enda argument för desinformation är ju att ”folk tror”. Fantasin får sin tyngd av att a) en

Trump påstod 12.11.2020 att korrupta valmaskiner hade raderat miljontals röster för honom, eller flyttat över dem till Biden. Bara under den första månaden efter valet markerade meddelandetjänsten Twitter minst 230 av presidentens 800 tweets, inklusive detta, som ”disputed”.

betydande del av väljarna gillar populistens tuffa attityd – där fakta är en bisak – och att b) en annan del ser fördelar i att hyckla medhåll. Grupp b) rider strategiskt på vad grupp a) kan fås att tro på – och fruktar kanske för priset för att avvika från ledet.

Låter situationen bekant så är det för att vi känner igen den från minst två klassiska legender. Dels H. C. Andersens ”Kejsarens nya kläder”, sagan om en fiktiv *outfit* som alla i det insmickrande hovet låtsas se.¹ Det är en träffande bild av kejsar Trumps lögnaktiga utspel, inklusive det senaste som han hoppas ska säkra hans återval 2024. Det sannings-sägande barnet i sagan blir då Twitters varningar under Trumps påståenden om valfusk. Varningar inte olika dem på cigarettpaketen: rökning dödar, Trumps påståenden är ”omstridda” (”disputed”).

Den andra klassiska legenden är den om Faust: att sälja sin själ till djävulen i utbyte mot framgång och makt. I den båten sitter nu det djupt korrupta republikanska partiet. Åtminstone fram till extravalet 5 januari 2021 i delstaten Georgia – som avgör senatens färg och därmed Bidens och Harris möjligheter att driva en något mindre trump-aktig politik.

1 Publicerad 1837. Andersen hade läst den i en tysk utgåva av samlingen *El Conde Lucanor* av don Juan Manuel, först publicerad år 1337 – sagans äldsta kända version. Se <https://andersen.sdu.dk/forskning/konference/tekst.html?id=10922>

Vi tänker oss gärna att en lögn, för att fungera, måste vara någorlunda svår att kolla upp. Till exempel 1964 var det inte helt lätt för omvärlden att genomskåda USA:s påstående om ett nordvietnamesiskt anfall i Tonkinbukten. Detsamma gällde 2003 och påståendet om massförstörelsevapen i Irak. Bägge var lögn, rökridåer inför en egen attack. Finländare drar förstås en parallell till de av Stalin påstådda skotten i Mainila 1939.

I *Dagens Nyheter* 1.11 refererar Björn Wiman Carlos Lozadas bok *What Were We Thinking: A Brief Intellectual History of the Trump Era*:

Tidigare lögnare i den politiska historien ville bli trodda. Trump vill bara bli bekräftad. Och om han märker att en lögn ”fungerar” upprepar han den, oavsett hur rubbad den är eller hur många gånger den kan motbevisas. På så sätt undermineras inte bara enskilda fakta, utan hela det system som skapar sanning i ett samhälle.

Med sitt strategiska ljugande har Trump sänkt ribban till och med för konspirationsteorierna. I hans värld behövs bara konspirationerna, inga teorier. Han presenterar inga indicier eller suspekta orsakssamband. Han säger bara saker rakt ut. Och eftersom han vet att han inte kan tävla i den ”riktiga” verkligheten skapar han sin egen vid sidan av.²

Till bilden hör Trumps gamla påstående att Obama inte är född i USA, att Hillary Clinton inte fick 3 miljoner flera röster än han i valet 2016, och nu senast att han själv egentligen har vunnit presidentvalet 2020.

Avgörande i Kejsarens nya kläder-typen av lögn/desinformation är med andra ord inte vad publiken ser, utan utsagepositionens auktoritet. Vill man höra till hovet måste man tro, eller påstå sig tro. Att nära 74 miljoner amerikaner röstade för Trump–Pence (att jämföra med 80 miljoner för Biden–Harris) är en tillräcklig maktbas för att den avgående presidenten och en – till stor del intakt – skara republikaner ska fortsätta påstå vad de tror att behöver påstås.

För många anhängare handlar Trump framför allt om underhållning. Vi gillar ju fiktion och sagor som

bygger (som narratologerna säger) på ”tillfälligt åsidosättande av skepsis”. För många andra handlar det däremot uttryckligen om *tro*. (Tro, snarare än till exempel ”post-sanning” – ett begrepp som ju tycks antyda att man förr talade sanning.)

Det är därför ingen slump att super-*influncern* Trump har ett så starkt stöd i synnerhet bland de ”pånyttfödda” (”Born Again”) eller evangelikala så kallade kristna som utgör över 40 % av USA:s befolkning. Både 2016 och 2020 röstade det vita segmentet inom den här gruppen till 80 % på Trump. Tror man på gudar är steget kortare till att tro på vad som helst; för många religiösa är magkänslan det yttersta kriteriet på sanning. Att det utgör en säkerhetsrisk behöver knappast påpekas.

Vi är tillbaka i europeiskt 1700-tal, där kyrka och profan upplysning (nu ”fake media”) kämpade om hegemonin också i samhället i stort. Idag är den högerpopulistiska ”kyrkan” en mäktig faktor. Också efter 20 januari 2021. Också utanför USA.

Förvånansvärt nog finns det ändå gränser, till och med för Trumps kampanjstab. I november meddelade den att advokaten Sidney Powell ”inte är medlem” av Trumps juristteam. Presensformen ”is” valdes för att dölja att hon i högsta grad var det ännu dagen innan. En beryktad presskonferens tillsammans med Trumps personliga advokat Rudy Giuliani tycks ändå ha knäckt kamelens rygg. (Vid samma tillfälle blev Giulianis hårfärg, som rann ner i svarta svettränder, en metafor för det lögnaktiga i hans kampanj.)

Under presstillfället utvecklade Sidney Powell en vild teori om rösträkningsmaskiner som programmerats av en hemlig internationell konspiration av kommunister, ”globalister”, George Soros, Hugo Chávez, Clinton Foundation, CIA och tusentals demokratiska och republikanska tjänstemän. Denna ”kabbala” ska ha mutat firman bakom maskinerna att flytta miljontals Trump-röster till Biden.

Sidney Powell är från förut känd som förespråkare för QAnon, som hävdar att Trump hotas av en demokratisk sammansvärjning av djävulsdyrkande pedofiler. Nu beslöt Trump-kampanjen oväntat att hon är, som en kommentator skrev, ”*too crazy even for the President*”.

10.12.2020

² <https://preview.tinyurl.com/y4couvy2>

Årsöversikt 2020

Januari: Luanda Leaks. Isabel dos Santos, Afrikas rikaste kvinna, avslöjad av ICIJ (International Consortium of Investigative Journalists). Med hjälp av rådgivare från västvärlden har hon under 20 år försvunnit 2 miljarder dollar i Angola, ett av världens fattigaste länder.

Februari: *"Unleashing Britain's Potential"*: slogan på Boris Johnsons talarpulpet.

Mars: Ledande tyska ministrar fördömer att Trump erbjudit en miljard dollar till tyska CureVac mot att företaget utvecklar ett coronavaccin enbart för USA.

- Sverige: Ansvaret för coronasmitta outsourcas till medborgarna för att ingen ska bli kränkt.

April: Rekordsänkning av oljepriset till minus, orsak corona. Oljan är nu dyrare att lagra än att sälja.

- Polen, Danmark och Frankrike deklarerar att företag som utnyttjar skatteparadis inte ska få statens ekonomiska coronahjälp.

Maj: Grupper som rest omkring för att protestera mot lockdown kan ha spritt viruset i USA.

Juni: Poliser i USA utför ännu ett oprovoerat mord, på **George Floyd**, och utlöser massiva antirasistiska protester. Black Lives Matter får internationellt genomslag.

Juli: Ibland bryter glimtar av en förträngd verklighet igenom i mediaströmmen. I *Helsingin Sanomats* stora reportage om slavliknande utnyttjande av immigranter i **städbranschen** utpekas över 20 firmor. Bland annat skolor städas på fruktansvärda villkor. Trots anmälningar har Esbo stad inte reagerat. Också polisen är passiv. Denna "finlandsbild" av laglöshet möter ironiskt nog människor som flyr förtryck i hemlandet.

- *The Guardian* och *El País* avslöjar att Spanien hackat en katalansk ledares telefon med det israeliska statskontrollerade spionprogrammet **Pegasus**. Samma program användes av Saudi-Arabien för att förbereda mordet på Jamal Khashoggi 2018.

Augusti: Oppositionsledaren **Aleksej Navalny** överlever ett mordförsök utfört med det ryska statskontrollerade supergiftet Novitjok.

- Riggat presidentval i **Belarus** utlöser landets största protestvåg någonsin. Demonstranter fängslas och torteras systematiskt, några till döds.

- Den brittiska regeringen förbjuder import av brasilianskt kött.

September: "Bankläckan". Massivt avslöjande av global penningtvätt. Bland andra Nordea pekas ut. Över 100 olika media deltar i det internationella journalistnätverket ICIJ:s (se januari) grävarbete, från Finland public service-bolaget YLE.¹

Oktober: YLE-granskning av **elbolagens** prishöjningar visar att de till stor del gick till profit. Enligt Finnwatchs utredning i november har staten gått miste om 90 miljoner euro.² Bolagens officiella motivering var att infrastrukturen skulle förbättras.

- Psykvårdsföretaget **Vastaamos** patienter får utpressningsbrev från okänd aktör. Firmans patientregister har varit alltför lätt att hacka.
- Trump upprepar *"This was China's fault"* tre gånger i en kort propagandavideo. Samtidigt var det enligt honom dock en "skänk från ovan" att han smittades av covid-19.
- **Amazon** öppnar nätaffär i Sverige trots att bolaget enligt interna dokument betraktar Greta Thunberg som en riskfaktor.

November: *"If you count the legal votes, I easily win."* Trump, två dagar efter presidentvalet i USA.³

- Det står nu klart att USA får sin första kvinnliga vicepresident.

December: *"You will decide whether your children will grow up in a socialist or in a free country. And I tell you: socialism is just the beginning for these people. They want more than socialism. They want a communist form of government. I have no doubt about that."* Trump om demokraterna, på valmöte i delstaten Georgia där ett avgörande extraval till kongressen hålls 5 januari 2021.

TS

1 <https://tinyurl.com/y5g37hfp>

2 <https://tinyurl.com/y6qdoffl>

3 <https://youtu.be/6moQNj3JaCA>